

me "Târîh-i Sultân Selîm-i Sâlis ve Mahmûd-ı Sâni" ismiyle doğru olarak tesbit edilmiş, bu isim *İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları Katalogları*'na da (s. 224) aynen geçmiştir. Bununla beraber vekâyî'nâmenin müellif tarafından herhangi bir özel başlıkla adlandırılmadığına işaretlerle "Târîh-i Sultân Selîm-ı Sâlis ve Mahmûd-ı Sâni" adının yanlış olduğu düşüncesini ileri sürenler de olmuştur (Atsız, VI/1-2 [1957], s. 72-73). Eser Mehmet Ali Beyhan tarafından karşılaştırılmalı metin ve ayrıntılı dizinle beraber neşredilmiştir (*Câbi Tarihi, Târîh-i Sultan Selîm-i Sâlis ve Mahmûd-ı Sâni*, I-II, Ankara 2003).

BİBLİYOGRAFYA :

BA, *Ruûs Defteri*, nr. 126 (1218/1803), s. 133-134; Câbi Ömer Efendi, *Târîh* (haz. Mehmet Ali Beyhan), Ankara 2003, I, 519; II, 1055; *Defter-i Kütübhâne-i Es'ad Efendi*, İstanbul, ts., s. 126; *Osmanlı Müellifleri*, III, 181; TCYK, s. 224; B. Flemming, *Türkische Handschriften*, Wiesbaden 1968, s. 163; Ahmet Hamdi Tanpınar, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi* (İstanbul 1942), İstanbul 1985, s. 53, 57, 62, 116; L. Forrer, "Handschriften Osmanischer Historiker in Istanbul", *Isl.*, XXVI/3 (1942), s. 173, 220; Nihal Atsız, "İstanbul Kütüphanelerinde Tanınmamış Osmanlı Tarihleri", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, VI/1-2, Ankara 1957, s. 47-81; Mehmet Ali Beyhan, "Şânîzâde Tarihi'nin Kaynaklarından Câbi Tarihi", *Osm.Ar.*, XV (1995), s. 239-283; M. Cavid Baysun, "Mustafa IV", *İA*, VIII, 709; A. Cevat Eren, "Selim III", *a.e.*, X, 454.

MEHMET ALİ BEYHAN

ÖMER EFENDİ, Nasuhsağazâde

(ö. 1076/1666)

Bestekâr, şair ve hattat.

İstanbul'da doğdu. Babası Sadrazam Dramalı Nasuh Paşa olup annesi Mir Şerif'in kızıdır. Nasuh Paşa, I. Ahmed'in kızı Ayşe Sultan'la evlendiyse de bu evlilikten çocukları olmadı ve boşandılar. Enderun'da öğrenim gördü ve sarayda mâbeyinci oldu. 1064 (1653) yılında görevli olarak Şam'a gitmesinin ardından Divân-ı Hümâyün hâcegânlığına ve daha sonra Ordû-yı Hümâyün nişanlılığına getirildi. Bu görevde iken Sadrazam Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa'nın Uyvar ve Girit seferlerine katıldı; Girit seferinde vefat etti (1076/1666). Ömer Efendi'nin ölüm tarihi için kaynaklarda 1068 (1658) yılı da verilmektedir. Ancak 1068 tarihi, vefatı için kaleme alınan, "Yazdı yek mushaf-ı ömre keşîde âh medded" (1076) mısraında "yek" kelimesinin "bin" şeklinde yanlış okunmasından ortaya çıkmış olmalıdır. Ayrıca *Vekâyî'u'l-fuzalâ* ile (III, 683) *Sicill-i Osmânî*'de (III,

587) 1086 (1675) tarihi, diğer bazı kaynaklarda farklı tarihler zikredilmektedir (Rado, s. 99). Girit seferinin tarihiyle vefatına düşürülen tarihin aynı olması göz önüne alındığında 1076'nın (1666) en doğru tarih olduğu söylenebilir.

Tophaneli Mahmud Nûri'den sülûs ve nesih hatlarını meşkederek icâzet alan Ömer Efendi sarayda beratlardaki tuğraları çekerdi. Onun Şam'a gittiğinde hac emri Defterdarzâde Mehmed Paşa için yazdığı En'âm sûresi karşılığında hediyelerle taltif edildiği anlatılır. Dönemin tanınmış bestekâr ve hânendelerinden olduğu belirtilen Ömer Efendi mûsiki nazariyatı konusunda da söz sahibiydi. Esad Efendi onun yirmi iki bestesinden söz ediyorsa da bu eserlerden hiçbiri günümüze ulaşmamıştır (Safâî, s. 390; Özalp, I, 372). Şiirlerinde "Ömrü" mahlasını kullanmış, ancak zamanımıza çok az şiiri intikal etmiştir. Zarif ve nüktedan kişiliğinin yanı sıra misafirperverliğiyle de tanınan Ömer Efendi'nin konağı dönemin ileri gelen şahsiyetlerinin toplandığı bir yerdirdi.

BİBLİYOGRAFYA :

Safâî, *Tezkire* (haz. Pervin Çapan), Ankara 2005, s. 390; Biliğ, *Nuhbetü'l-âsar*, s. 360-361; Şeyhî, *Vekâyî'u'l-fuzalâ*, III, 683; Ebûshakzâde Esad Efendi, *Atrabü'l-âsar*, İÜ Ktp., TY, nr. 6204, vr. 36^b-37^a; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 349; *Sicill-i Osmânî*, III, 587; Sadettin Nûzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, İstanbul 1942, I, 33; Şevket Rado, *Türk Hattatları*, İstanbul, ts. (Yayın Matbaacılık), s. 99; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/2, s. 566-567; Avni Erdemir, *Anadolu Sahası Musikîşinası Divan Şairleri*, Ankara 1999, s. 362-363; Özalp, *Türk Musikisi Tarihi*, I, 371-372; "Ömer Bey (Nasuh Paşazâde)", *TA*, XXVI, 257; Öztuna, *BTMA*, II, 176.

HASAN AKSOY

ÖMER EFENDİ, Novili

Bosnalı âlim, müellif ve tarihçi.

Hayatı ve ailesi hakkındaki bilgiler Bosna tarihiyle ilgili eserine dayanır. Buna göre 1700'lü yılların başında doğmuş olmalıdır. Ondand bahsedilen kaynaklarda geçen Novili nisbesi Bosna-Hersek'in kuzeybatısında bulunan Bosanski Novi'ye işaret eder. Bir ulemâ ailesine mensup olduğu ve aile fertlerinden çoğunun kadılık yaptığı anlaşılabilir, kendisinin de medrese tahsilini tamamladıktan sonra kadılığa geçtiği bilinmektedir. Nitekim bazı kayıtlarda Salona kazasında kadılık yaparken buradan ayrıldığına dair bilgilere rastlanır. Bundan hareketle Safvet-beg Başıagić onun Sanski Most (Bosna-Hersek) kadısı olduğunu belirtirse de Mehmed Handžić'in belirttiği-

ne göre burası Yunanistan'da bir şehirdir (Şabanović, s. 691). Eserinde yazdığına bakılacak olursa Banaluka'da ve etrafında cereyan eden Osmanlı-Avusturya savaşları esnasında (1736-1739) bu bölgede kadılık yapmıştır. "Rûtbe-i vâlâ-i sitte" derecesine kadar yükselen Ömer Efendi'nin hayatının son günlerini Novi'de geçirdiği ve burada vefat ettiği belirtilmektedir.

Ömer Efendi'nin *Ahvâl-i Gazavât der Diyâr-ı Bosna* adlı kitabı günümüze ulaşan tek eseridir. Müellif burada, Sultan I. Mahmud ile Avusturya İmparatoru VI. Karl zamanında meydana gelen ve 1736-1739 yılları arasında cereyan eden savaşlar sırasında Bosna'ya saldıran Avusturya kuvvetlerine karşı Bosna Valisi Hekimoğlu Ali Paşa'nın savunmasından, karşı saldırılarından, kazanılan zaferlerden ve akınlardan bahsetmektedir. Hekimoğlu Ali Paşa kumandasında savaşlara katılanların ifadeleri, görevi icabı kendisine ulaşan resmî evrak ve yazışmalar eserin başlıca kaynaklarını teşkil eder. Kitabın muhtemelen orijinal nüshası İbrâhim Müteferrika tarafından ele geçirilerek bazı müdahalelerle birlikte yukarıdaki isimle bastırılmıştır (İstanbul 1154). Eserde elli iki bölümlü Bosnalılar'dan birlikte Arnavutlar'dan bahseden bir hâtîme ve "Beyân-ı Me'haz-ı Vâkiât" şeklinde bir not bulunmaktadır. İbrâhim Müteferrika, kitabın son kısmına eserin değerini belirten bazı düşünceler ve müellifin hayatı hakkında kısa bilgiler eklemiştir. Esere ait yazma nüshaların ise yayımlanmış kitaptan istinsah edildiği tahmin edilmektedir. Kitabın eski bir nüshasının Saraybosna'daki Hünkâr Camii Kütüphanesi'nde bulunduğu ve geç dönemde Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ne intikal ettiği ileri sürülür (Handžić, *Knjževni*, s. 40; Şabanović, s. 692). Eserin ikinci baskısı *Târîh-i Bosna der Zamân-ı Hekimzâde Ali Paşa* (İstanbul 1293), üçüncü baskısı *Bosna Gazavât-ı Dâhiliyyesi an 1149 ilâ 1152* (İstanbul 1295) adıyla gerçekleştirilmiştir. Sadeleştirilmiş bir diğer baskısı da Kâmil Su tarafından ayrıntılı bir önsözle birlikte *Bosna Tarihi* adıyla neşredilmiştir (Ankara 1979). Kitabın Almanca çevirisi Johann Nepomuk Dubskey (*Die Kriege in Bosnien in den Feldzügen 1737, 1738, 1739*, Wien 1789), İngilizce çevirisi Charles Fraser (*History of the War in Bosnia During the Years 1737, 1738 and 1739*, London 1830) ve Fransızca çevirisi Cardone (*Relation de la dernière guerre entre les allemands et les turcs*, Bibliothèque Nationale, Suppl. Turc 930, Trad. 804) tarafından yapılmıştır. Gustav Flügel'in kata-